

Vojaške implikacije razvoja skupnih vojaških zmogljivosti v okviru izpolnjevanja Helsinških ciljev do leta 2020+

Boštjan Peternelj

Namen prispevka:

Članek prikazuje pregled obstoječega in prihodnjega stanja razvoja skupnih vojaških zmogljivosti pod Helsinškimi cilji. V vsebini je prikazano tehnološko in organizacijsko povezovanje članic EU v okviru vojaškega sodelovanja v dveh ciklih razvoja vojaške integracije v Evropi. Pri tem povezovanju se članice EU poskušajo izogniti nepotrebnemu podvajanju vojaških zmogljivosti, vlog in nalog med EU in NATO.

Metode:

Splošne ugotovitve so prikazane z analizo vsebine in interpretacije primarnih in sekundarnih virov ter uporabo empirične metode. Empirična metoda je uporabljena za ekspertno ocenitev nadaljnjega razvoja skupnih vojaških zmogljivost po preteku roka za izvedbo dokumenta Helsinški cilji 2010 po letu 2010.

Ugotovitve:

Praktične ugotovitve v okviru pregleda obstoječega stanja v članku nam prikazujejo, da članice EU imajo izdelane nacionalne razvojne koncepte. V luči obrambnega povezovanja članic EU so se pokazali jasni obrisi dosedanjega koncepta razvoja skupnih vojaških zmogljivosti kot tudi zastoji načrtovanja in razvoja teh zmogljivosti. Zastoji so se pojavili, ne glede s krepitvijo tehničnega in organizacijskega sodelovanja v času evropske vojaške integracije. Razloge zanje najdemo pri dodatnih finančnih prihrankih, ki se ne glede v okviru krepitve in razvoja skupnih vojaških zmogljivosti lahko realizirajo skupni vojaški programi posodobitve v prihodnjem (drugem) ciklu razvoja skupnih vojaških zmogljivosti vseh članic EU do leta 2020+. Pri tem je najbolj pomembno strukturno in finančno sodelovanje vseh članic EU na vojaškem področju.

Omejitve/uporabnost raziskave:

Glavne omejitve v raziskavi se nanašajo na izpolnjevanje skupnih zahtev, če bodo dejansko vse članice EU v prihodnje pristopile k aktivnejšemu združevanju vojaških zmogljivosti.

Izvirnost/pomembnost prispevka:

Izvirnost prispevka prikazuje članice EU, da intenzivno iščejo rešitve za nastalo situacijo v luči povečanega obrambnega sodelovanja. Članice EU za

krepitev skupnih vojaških zmogljivosti iščejo skupne niše, s katerimi iščejo finančne prihranke v okviru krepitve, razvoja in načrtovanja skupnih vojaških zmogljivosti.

UDK: 355/359(4-6EU)

Ključne besede: članice EU, vojaške zmogljivosti, EUBG, vojaški katalogi, Helsinški cilji

Military Implications in Planning Common Military Capabilities into the Framework Commitment of Helsinki Goal until 2020+

Purpose:

The purpose of this article is to provide an overview of outstanding circumstances by planning and developing common military capabilities under the Framework agreement of Helsinki Goal.

The article shows technological and organizational interconnection or reintegration processes of EU member states within the framework of defence and military cooperation in the two cycles of military development and integration in Europe, aimed at avoiding unnecessary coupling of military capabilities, roles, and missions between EU and NATO.

Design/Methods/Approach:

The specific research design embodies analytical content analysis and interpretation of primary and secondary sources through an empirical approach. The empirical method is used for an expert evaluation of further development of common military capabilities after the 2010 deadline for the execution of the 2010 Helsinki Goal document provisions.

Findings:

Practical findings relating to the overview of the current situation show that member states elaborated their national military development concepts. As regards military connections between EU member states, a clear view of the existing concept of the development of common military capabilities and its setbacks in planning and development of these capabilities has been gained. Said setbacks occurred despite the strengthened military cooperation in the times of the European military integration. Causes for this are rooted in additional financial savings: the financial constraints in national defence budgets in all EU member states might add financial resources to reinforce, develop, and plan common military capabilities in the second cycle of military modernization process until 2020+. All member states need to cooperate structurally and financially in the military modernization and reintegration process in Europe.

Research Limitations/Implications:

The main limitations in this research are related to carrying out the commitments of EU states, i.e., to whether or not they actually proceed with pooling common military capabilities.

Originality/Value:

This article is original in its attempt to show EU member states in their seeking of solutions related to strengthened defence cooperation. By reinforcing

common military capabilities, EU states are searching for common niches to decrease defence costs within the development, cooperation, reinforcement, and planning of common military capabilities.

UDC: 355/359(4–6EU)

Keywords: EU member states, military capabilities, EUBG, military catalogues, Helsinki Goals

1 UVOD

V času obrambne integracije članic EU se soočamo z neugodnimi finančnimi in tehnološkimi težavami, ki zavirajo proces in skupne razvojne programe za posodobitev ključnih vojaških zmogljivosti, pojavljajo se tudi sistemske težave pri oskrbi, transportu sil in podpori bojnemu delovanju na kriznih območjih. Žal nam situacija narekuje kot tudi njihovo neizkušenost, da članice EU niso zmožne izpolniti vseh zahtev znotraj strateškega koncepta delovanja Nata. Razloge najdemo najprej v gospodarski recesiji, ki zavira doseganje normativov pri porabi obrambnih proračunov (do 2 % BDP) in se posledično odraža pri strukturni porabi obrambnih virov, pojavljajo se dvojni obrambni stroški (EU in NATO), podvajajo se vojaške naloge kot tudi dvojna uporaba ključnih vojaških zmogljivosti znotraj obeh mednarodnih organizacij. Nizki obrambni izdatki onemogočajo izvedbo začrtanih ključnih nacionalnih vojaških reform. Upajmo, da ta prepad zaradi deficitov pri obrambni porabi med članicami EU v prihodnje ne bo še večji, ker lahko ogrozi operativno sposobnost delovanja EU kot tudi obstoj delovanja evropskih bojnih skupin.¹ Članice EU v tem primeru potrebujejo izvedbo strukturnih obrambnih reform, kar bo okrepilo obrambne integracije članic EU in medsebojno zaupanje. Obstaja dejstvo, da Evropa ni vojaško ogrožena, zato članice EU z delovno vnemo ne hitijo z obrambnimi reformami in posledično čezmerno znižujejo obrambno porabo.

Namen prispevka je pregled obstoječega stanja pri načrtovanju in razvoju skupnih vojaških zmogljivosti ter bojnih skupin. V luči obrambnega sodelovanja članic EU so se pokazali jasni obrisi, kako dejansko potekajo vojaški trendi razvoja v drugem razvojnem ciklusu (2010–2020+) in kje se pojavljajo določene pomanjkljivosti. Dejansko stanje nam prikazuje, da članice EU intenzivno iščejo skupne rešitve, kako odpraviti dosednji zastoj pri načrtovanju in razvoju skupnih vojaških zmogljivosti.

Za metodologijo raziskovanja sem uporabil analizo vsebine in interpretacije primarnih² in sekundarnih³ virov ter empirično metodo.⁴ Z uporabo predvsem primarnih virov, med katere štejemo politične dokumente in koncepte delovanja

¹ Uporablja se tudi skrajšani izraz EUBG.

² Primarni viri raziskave zajemajo koncepte delovanja EUBG, ki jih je sprejel Svet EU za zunanje zadeve. Ti viri so dejansko uporabljeni v raziskavi in so navedeni tudi v literaturi.

³ Sekundarni viri raziskave predstavljajo dosedanje študije o transformaciji vojske in združevanju skupnih vojaških zmogljivosti za doseganje operabilnosti delovanja večnacionalnih bojnih skupin (EUBG).

⁴ Empirična metoda zajema analizo opazovanega stanja vojaštva v dveh razvojnih ciklikih transformacije sil in interpretacijo konceptov razvoja bojnih skupin ter prikazuje pregledno tabelo o razvoju EUBG.

bojnih skupin, dejansko podrobneje prikažemo obrise oblikovanja, preoblikovanja in načrtovanja skupnih vojaških zmogljivosti. Z uporabo empirične metode spremljamo dogodke, na podlagi katerih ugotovimo in ocenimo realno stanje razvoja vojaških zmogljivosti na podlagi razpoložljivih materialnih virov članic EU. Z empirično metodo pridemo hitreje do konkretnih rešitev za odpravo in izboljšanje vojaških pomanjkljivosti na podlagi pregleda sprejetih vojaških konceptov. Iz tega problema izhaja tudi hipotetično vprašanje, kako naprej razvijati vojaške zmogljivosti po letu 2010 ob zaostrenih gospodarskih razmerah znotraj članic EU in če so te dosegle skupne Helsinške cilje (European Union External Action, n. d.)?

Deloma rešitve obstajajo za nastalo situacijo v luči povečanega obrambnega sodelovanja, ko članice EU za krepitev skupnih vojaških zmogljivosti povečujejo lastni prispevek k dodani vrednosti, iščejo dodatne prihranke v okviru krepitev, razvoja in načrtovanja skupnih vojaških zmogljivosti, da se dosežejo Helsinški cilji 2010 (European Union External Action, n. d.). Vsaka članica EU obljublja, da bodo v prihodnje pristopile k aktivnejšemu združevanju vojaških zmogljivosti, delile skupna vojaška bremena in obrambne stroške, kar bo pokazal čas, kako članice EU dejansko izpolnjujejo svoje zaveze in obveze v skupnosti.

2 DEFINIRANJE SKUPNIH VOJAŠKIH ZMOGLJIVOSTI

Najprej si pogledajmo, kaj pomenijo vojaške zmogljivosti v obrambnih dokumentih. Pod pojmom vojaške zmogljivosti menimo kadrovske sestavo, oborožitev in opremo, doktrine, usposobljenost in finančne vire (Garb, 2005: 16). Vojaške zmogljivosti predstavljajo ogrodje vojaških struktur, ki jih lahko delimo na ofenzivne in defenzivne. V novih vojaških doktrinah je meja med njima zabrisana, ker v zadnjem času govorimo o univerzalni uporabi vojaških sil in sredstev. V okviru slovenskih obrambnih dokumentov poznamo vojaške zmogljivosti za bojevanje (pehotne, oklepne in specialne), bojno podporo (topniško-raketno, zračne obrambe, inženirstva, jedrske, kemične in biološke obrambe, vojaške policije, obveščevalno-izvidniške in pomorske), zagotovitev delovanja (transportne, zdravstvene in logistične), poveljevanja in kontrole, vojaškega izobraževanja in usposabljanja ter civilne zmogljivosti za krizno upravljanje (Ministrstvo za obrambo RS, 2011, 2012).

Prvotni dokument *Headline Goal 2003* določa, da članice EU zagotovijo svoje sile na skupni ravni do velikosti 15 brigad (50.000–60.000 vojakov), ki bodo sposobne v 60 dneh izvajati Petersberške naloge. Posodobljeni drugi dokument *Headline Goal 2010* zajema koncept delovanja evropskih sil v obsegu in velikosti sil do 100.000 poklicnih vojakov, 400 bojnih letal in 100 morskih plovil, ki bi bile napotene od domačih oporišč do 6.000 kilometrov, kar pomeni vojaško delovanje na geografski razdalji od Bruslja do kriznih območij v Afriki in Srednjem vzhodu (European Union External Action, n. d.; Helsinki Headline Goal, n. d.; Sommer, 2012: 77). Vojaški štab EU v prihodnjih letih načrtuje do 180.000 vojakov, da pokrije svoje kadrovske potrebe v treh rotacijah za izvajanje kompleksnih varnostnih nalog na različnih geografskih lokacijah in časovnih etapah. Članice EU s skupnim dogovorom prispevajo svoj nabor sil za potrebe delovanja misij

pod okriljem EU. Medtem sedanji obseg ERRF (European Rapid Reaction Forces) sil v obsegu 25.000 vojakov, ki spadajo v nabor evropskih bojnih skupin (EUBG), ne zadostuje vsem sedanjim vojaškim potrebam na kriznih območjih izven EU. Te elitne, visoko mobilne in integrirane enote članic EU, ki lahko intervenirajo v roku 24–48 ur, imajo zadovoljive lastne transportne zmogljivosti in zaradi pod dimenzioniranosti sil ne morejo izvesti obsežnih vojaških operacij, če upoštevamo rotacijo sil na terenu. Koncept ERRF ni propadel in je del integriranih sil v sklopu delovanja EUBG, ki dejansko podvajajo vojaške zmogljivosti z NATO in predstavljajo hudo konkurenco NATO silam za hitro posredovanje imenovanih NRF – NATO Response Forces.

Prav sedanje finančne razmere pri članicah EU so prekrizale načrt za povečanje kadrovskega resursov na skupni ravni. Kam nas dejansko pelje nadaljnji razvoj vojaških zmogljivosti, bo odvisno predvsem od posameznih članic EU, koliko bodo še naprej prispevale za potrebe evropske varnosti ob zaostrenih gospodarskih razmerah znotraj nacionalnih ekonomij. Po uradnih podatkih operativni stroški vojaških operacij z leti upadajo, medtem ko nasprotno stroški nakupov in razvoja vojaških zmogljivosti drastično naraščajo v obrambnih proračunih članic EU, zato članice z raznimi idejami poskušajo najti ustrezen skupni kompromis v okviru obrambnega sodelovanja za rešitev nastalega perečega stanja pri vojaškem načrtovanju.

Članice EU so sprejele soglasno skupni koncept bojnih skupin v okviru sprejetega prvega dokumenta Helsinški cilji (Helsinki Headline Goal, n. d.), ki temelji na graditvi majhnih, učinkovitih, kredibilnih, hitro premestljivih in povezljivih sil, delujejo samostojno in samozadostno v vojaških operacijah. Bojne skupine so oblikovane v bataljone, okrepljene z enotami ognjene podpore in logistične oskrbe ter večnacionalne sestave, ki dosegajo interoperabilnost in so podrejene operativnemu poveljstvu sil (Council of the European Union, 2006). Karakteristike EUBG zajemajo večstransko uporabo oboroženih sil, številčno stanje bojne skupine ne presega 1.500 vojakov, visoka premestljivost sil po kopnem in zraku z možnostjo delovanja brez oskrbe na terenu do 30 dni in pod stalno oskrbo do 120 dni na bojišču ter poveljstvo in štab bataljona sta podrejena (operativnemu) poveljstvu sil EU. Bojne enote (EUBG) so izključno namenjene za izvajanje Petersberških nalog, ki so zapisane v prvotnem okvirnem dokumentu Helsinški cilji 2003 (European Union External Action, n. d.) in so uporabljene z mandatom OZN, delujejo izven območja članic EU, na eno misijo lahko po kadrovske normativih EUMS napoti največ do dve EUBG v prvi rotaciji, medtem ko v pripravljenosti ostaneta najmanj dve EUBG v polletnem ciklu in so pripravljeni za posredovanje v reakcijskem času od 5 do 10 dni. Preden se enote napotijo na vojaško misijo, se najprej izvede permanentno usposabljanje, urjenje in certificiranje teh bojnih skupin.

Z deklaracijo o evropskih vojaških zmogljivosti (Council of the European Union, 2003) so članice EU izdelale skupni seznam bojnih skupin in specializiranih enot za izvajanje Petersberških nalog. Te so evidentirane po bojnih skupinah, ki so enonacionalne, binacionalne in večnacionalne, kot so 1. EUBG (Francija), 2. EUBG (Italija), 3. EUBG (Španija), 4. EUBG (V. Britanija), 5. EUBG (Francija, Nemčija, Luksemburg in Španija), 6. EUBG (Francija in Belgija), 7. EUBG (Nemčija,

Nizozemska in Finska), 8. EUBG (Nemčija, Avstrija in Češka), 9. EUBG (Italija, Madžarska in Slovenija), 10. EUBG (Italija, Španija, Grčija in Portugalska), 11. EUBG (Poljska, Nemčija, Slovaška, Latvija in Litva), 12. EUBG (Švedska, Finska in Norveška), 13. EUBG (Velika Britanija in Nizozemska), Medicinska skupina s Cipra, Enota za prečiščevanje vode iz Litve, Koordinacijski center za pomorski transport sil iz Grčije (Lindstrom, 2007: 4).

Na predlog obrambnih ministrov članic EU (2003) so bili s političnim soglasjem ustanovljeni naslednji vojaški organi mednarodne sestave: Operativna celica za vodenje in poveljevanje EUBG (2004) v poveljstvu SHAPE, Evropska obrambna agencija (2004) za konsolidiranje evropskega orožarskega trga in določitve enotnih vojaško-tehnoloških normativov, koordinacijski center za transport sil (2005) po kopnem in zraku, poveljstva za zračni transport sil EAC, operativni katalog sil EUBG (2007), britansko-francoska amfibijska (pomorska) bojna skupina okrog letalonosilke (2008) in operativni štab za vodenje in poveljevanje (2010) (Lindstrom, 2007: 5).

Helsinški katalog sil 2010 bi naj z dogovorom članic EU v Feiri (2000) zajemal bojno jedro EUBG v obsegu in velikosti do 100.000 vojakov, 400 bojnih letal in 100 morskih plovil za izvajanje Petersberških nalog (Lindstrom, 2007: 3), medtem ko koncept oblikovanja vojaških zmogljivosti zajema katalog tistih enot, opreme in oborožitve, ki jih EU potrebuje za izvajanje Petersberških nalog (Council of the European Union, 2008a). Članica EU prispeva svoje sile, poveljniško in štabno osebje v operativno poveljstvo sil. Združeno poveljstvo sil in kopenske vojske se nahaja v nemškem mestu Ulmu, poveljstvo zračnih sil v nizozemskem mestu Eindhoven in poveljstvo pomorskih sil v danskem mestu København. Posodobitev predhodnega dokumenta Helsinški cilji⁵ je bila nujna zaradi povečevanja obsega večnacionalnih bojnih skupin, ki potrebujejo novo združeno operativno poveljstvo kot tudi operativna poveljstva za kopenske, zračne in mornariške komponente pod nacionalno pristojnostjo poveljevanja večjih članic EU.

Predhodno (inicialno) obdobje (2003–2010) se je končalo z dolgoročnim načrtovanjem skupnih vojaških zmogljivosti pod Helsinškimi cilji 2010 (European Union External Action, n. d.), zato se v prihodnje iščejo sistemske rešitve za načrtovanje skupnih vojaških zmogljivosti v naslednjem razvojnem obdobju (2010–2020). Sedanje kaotične razmere v svetovnem gospodarstvu ne nudijo posebnih ugodnosti na obrambnem sektorju med članicami EU, zato se narekuje poostren varčevalni pristop do reševanja tega problema in iskanja kompromisnih rešitev med članicami EU. Poglejmo si najprej dosedanje načrtovanje vojaških zmogljivosti (vojaških sil, opreme in oborožitve) znotraj posameznih članic EU, nato v naslednji dekadli sledi pregled razvoja vojaških zmogljivosti po katalogih sil, sredstev in napredka vojaškega razvoja v smer prihodnje vojaške transformacije.

⁵ Gre za prevod naslova dokumenta *Helsinki Headline Goal* (n. d.), ki ga je sprejel Evropski svet.

2.1 Kataloška opredelitev vojaških zmogljivosti

Članice EU so sprejele tri vojaške kataloge, ki določajo stanje razvoja skupnih vojaških zmogljivosti in bojnih skupin kot tudi njihovo (so)uporabo vred z vojaškim načrtovanjem in izvajanjem vojaških operacij. Brez teh katalogov ni možno realizirati združevanja evropskih sil pod skupno streho, zato posamezni katalogi pokrivajo parcialno določena področja vojaškega preoblikovanja in razvoja skupnih sil.

Katalogi vojaških zmogljivosti ocenjujejo obstoječe stanje skupne vojaške posodobitve in ponujajo sistemske rešitve, kako čim prej odpraviti nekatere sistemske omejitve (Council of the European Union, 2009):

- Ne obstaja obstoječe strateško poveljstvo za vodenje vojaških operacij. Obstajata dve opciji za vodenje evropskih vojaških operacij. Prva opcija zajema vodenje vojaških operacij pod petimi nacionalnimi operativnimi poveljstvi članic EU (Nemčije, Francije, Italije, Španije in Velike Britanije) ali iz operativnega centra EUMCC⁶ za izvajanje strateškega transporta sil. Druga opcija zajema uporabo NATO zmogljivosti C4I pod operativno celico DSACEUR v SHAPE za načrtovanje in izvajanje vojaških operacij.
- Na operativni ravni ne obstajajo samostojna poveljstva sil, temveč so jih zagotovile s svojimi zmogljivostmi C4I posamezna nacionalna poveljstva članic EU (Nemčije, Francije, Italije, Španije in Velike Britanije) za potrebe kataloga sil. Nacionalna operativna poveljstva za potrebe vojaških operacij EU koristijo nacionalne zmogljivosti C4I in prostore, ki jih istočasno uporabljajo še NATO korpusi ARRC⁷ (nemški, francoski, italijanski, španski in britanski). Pojavila se je ideja o vzpostavitvi obširnega poveljniško- komunikacijskega omrežja *EU Operation Wide Area Network*, ki povezuje nacionalna poveljstva z operativnimi poveljstvi sil EU (FHQ) in operativno celico EU v SHAPE v okviru delovanja informacijsko-komunikacijske arhitekture.
- Na taktični ravni nacionalna poveljstva sil zagotovijo potrebne vojaške zmogljivosti za dopolnitev EUBG na seznamu kataloga sil.
- Rešitve zajemajo povečano sodelovanje med Vojaškim štabom EU in Evropsko obrambno agencijo pri krepitvi skupnih vojaških zmogljivosti pod razvojnim načrtom vojaških zmogljivosti, ki zajema operabilnost, metodologijo za merjenje napredka in pregled prioritet. Povečano sodelovanje poteka z EU-NATO skupino pod programom sodelovanja in koordinacije *Capability Development Plan*.
- Odprava tehnološkega deficita poteka pod procesom razvoja skupnih vojaških zmogljivosti *Capability Development Progress*, ki zajema seznam zahtevkov za razvoj ključnih vojaških zmogljivosti *Detailed List of Required Capabilities* za namensko opremljanje enot EUBG. Te

⁶ EU Military Coordination Cell predstavlja skupno vojaško koordinacijsko celico za načrtovanje in uporabo razpoložljivih vojaških zmogljivosti, ki jih ponudijo članice EU za izvedbo vojaških misij.

⁷ Allied Rapid Reaction Corps predstavlja mednarodno, integrirano, visoko mobilno in interoperabilno operativno-manevrsko enoto, v katero prispevajo članice NATO in EU svoj nabor sil za izvedbo skupnih vojaški nalog.

mednarodne bojne skupine razpolagajo s seznamom pripadajoče vojaške opreme in oborožitve bojnih skupin *Detailed Task List*, ki opravljajo specifične delovne naloge in spadajo k seznamu za izvajanje delovnih nalog posameznih bojnih skupin *List of Reference Unit*. Na koncu tega organizacijsko-tehnološkega procesa sledi dopolnitev podatkovne baze z uporabo administrativnega programa za ureditev podatkovne baze o tehnoloških zahtevah vojaških zmogljivosti *Exploitation of Lessons Identified in Operations for Capability Development database*. Zatem je bojna skupina pripravljena za delovanje.

(1) Katalog zahtev (Council of the European Union, 2007) poudarja nujno odpravo tehnološke pomanjkljivosti na področju transporta sil, logistične oskrbe, zaščite, informacijsko- komunikacijske podpore vodenja in poveljevanja. Povečano kooperativno sodelovanje med Evropsko obrambno agencijo, Vojaškim odborom EU, Vojaškim štabom EU in GAERC pripomore k razvoju EUBG. Prioritete opremljanja in oboroževanja sil EUBG so določene v treh tehnološko programskih paketih, katerim pristopajo posamezne članice EU in prispevajo svoje tehnološko znanje, financiranje programov in paketov ter nudijo poligone za:

- preizkušanje in nadgradnjo zračne, protiraketne in protiminske zaščite;
- vzpostavitev strateškega zračnega in pomorskega transporta z izvedbo medicinske oskrbe sil ter evakuacije na terenu do geografske razdalje 6.000 navtičnih milj;
- zagotovitev informacijske podpore in platforme sistemov za ognjeno podporo.

(2) Katalog sil (Council of the European Union, 2007) zajema tiste vojaške zmogljivosti, ki jih ponudi posamezna članica EU za izvajanje Petersberških nalog, njihove napotene enote so primerno opremljene, oborožene in usposobljene, zato je v strokovno pomoč izdelan vojaški priročnik in sprejeta metodologija dela, ki ga uporabljajo članice EU pri oblikovanju EUBG, da se med njimi doseže operabilnost sil pri organskih strukturah večnacionalne sestave sil.

(3) Katalog napredka (Council of the European Union, 2007) zajema precizno izdelane razvojne programe projektnih skupin oz. nacionalnih timov za odpravo tehnoloških pomanjkljivosti na ključnih vojaških področjih za izpolnitev organizacijskih in tehnoloških zahtev iz Helsinških ciljev.

Katalogom sledijo koncepti vodenja in poveljevanja, ki potekajo na strateški, operativni in taktični ravni z lastnimi zmogljivostmi, ki jih prispevajo članice EU, čeprav nimajo obstoječega sistema vodenja in poveljevanja na skupni ravni. Strateško vojaško odločanje še vedno poteka v pristojnosti članic EU, čeprav so članice EU ponudile lastne vojaške zmogljivosti operativnemu poveljstvu sil v Ulmu. Standardna procedura vojaškega odločanja članic EU poteka v skladu z demokratičnim nadzorom nad vojsko, ki je v tem primeru eno stopnjo višje na integracijski ravni. Politični nadzor nad delovanjem Vojaškega odbora EU izvaja Politični in varnostni odbor, medtem ko Vojaški odbor EU nadzoruje delovanje Vojaškega štaba EU na operativni ravni. Poveljnika operativnih sil za sprejemanje strateških vojaških odločitev imenuje Politični in varnostni odbor, ki so mu zaupana vsa pooblastila za vodenje vojaških operacij in vodenje bojnih skupin. Kadar EU izvaja vojaške operacije z NATO koordinacijo, potem namestnik

poveljnika SHAPE (DSACEUR) s podporo poveljevanja NATO uporablja NATO vojaške zmogljivosti, ki so na seznamu Berlin plus. Istočasno poteka politična koordinacija Politični-varnostni odbor in Severnoatlantski svet zaradi sprejemanja strateških odločitev. Operativno poveljstvo sil izvaja strateške operacije v pristojnosti EU. Na operativni ravni delujejo poveljstva sil v kopenski, mornariški in zračni verziji, ki so združena pod operativnim poveljstvom sil. Bojne enote na taktični ravni ostajajo v pristojnosti nacionalnih poveljstev sil (Council of the European Union, 2008c).

2.2 Združevanje in (so)uporaba skupnih vojaških zmogljivosti

Obrambni ministri članic EU so sprejeli skupno deklaracijo o evropskih vojaških zmogljivostih (Council of the European Union, 2003) za izvajanje Petersberških nalog in odpravo tehnoloških pomanjkljivosti. Deklaracija je skladna s cilji koncepta razvoja bojnih skupin in implementacijo Helsinških ciljev 2010 (European Union External Action, n. d.). V vsebini zajema načrt razvoja vojaških zmogljivosti, ki temelji na krepitvi skupnih vojaških zmogljivosti članic EU, obrambnem sodelovanju, med organizacijskim sodelovanjem EU in NATO (Council of the European Union, 2008b). Za odpravo pomanjkljivosti se je namenoma oblikovala projektna skupina članic EU, ki deluje na posameznih vojaških programih. Cilj deklaracije je povečati premestljivost bojnih skupin EUBG na krizna območja izven Evrope, zato so bili ustanovljeni center za zračni transport sil (EAC) v nizozemskem Eindhovnu, center za pomorski transport sil (EAC) v grških Atenah in celica za strateški zračni transport sil v danskem Kopenhagnu, ki je slednja zagotovila transportna sredstva za prevoz omejenega obsega bojnih skupin na krizna območja. Center za transport sil po kopnem ni bil ustanovljen, ker ni bilo zanj potrebe. Vsi našteti centri so se na koncu povezali v združeni koordinacijski center za transport sil *EU Movement Co-ordination Cell* do leta 2005, ki izpolnjuje kriterije koncepta strateškega premika in transporta sil (Council of the European Union, 2012). Potrebe po strateškem transportu bojnih skupin na krizna območja so ključnega pomena za izvajanje vojaških nalog, ki jih zajema deklaracija o vojaških zmogljivostih (Council of the European Union, 2003). Zasluge za vzpostavitev skupnega transportnega in distribucijskega centra ima projektna skupina *European Capability Group*, ki si je zadala cilje za odpravo tehnoloških pomanjkljivosti s soglasjem vseh članic EU z namenom, da se (Schmidt, 2004):

- omogoči prečrpavanje goriva v zraku za skupno zračno floto *European Air Transport Fleet* pod projektnim vodenjem Španije;
- izvede kvalitetnejše bojno izvidovanje, reševanje, usposabljanje, izobraževanje in razvoj področnih vojaških doktrin pod projektnim vodenjem Nemčije;
- vzpostavi informacijsko-komunikacijska platforma za avtonomno delovanje operativnega poveljstva sil EUBG pod projektnim vodenjem Velike Britanije;
- posodobi jedrska, biološka in kemična zaščita, ukrepi in delovanje pod razvojem vojaške doktrine za nekonvencionalno bojevanje pod projektnim vodenjem Italije;

- izurijo specialne enote za posebne namene pod projektnim vodenjem Portugalske;
- postavi protiraketna obramba v Evropi pod projektnim vodenjem Nizozemske;
- pospeši razvoj brezpilotnih zračnih zmogljivosti pod projektnim vodenjem Francije;
- zagotovijo zadovoljive kapacitete in sredstva strateškega zračnega transporta za hiter prevoz EUBG na krizna območja pod projektnim vodenjem Nemčije;
- nadgradijo zmogljivosti za globinsko izvidovanje in zgodnje opozarjanje s pomočjo obveščevalnih satelitov pod projektnim vodenjem Francije;
- doseže visoko stopnjo interoperabilnosti EUBG in pripravljenosti podrejenih enot pri izvajanju bojnih/humanitarnih operacij pod projektnim vodenjem Belgije;
- razširi projektna skupina sodelovanja pri razvoju bojnih helikopterjev, letalskih projektilov in pametnega streliva, upravljanja pomorskega transporta in izboljšane delovanja bojnega sistema za delovanje ognjene podpore.

Razvoj vojaških zmogljivosti je načrtovan z ustreznimi strateškimi dokumenti EU in usmeritvami Nata ter podobnimi nacionalnimi dokumenti, kot je v slovenskem primeru Resolucija o programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske. Ta najvišji razvojno-usmerjevalni dokument zagotavlja podlago in okvir za vojaško posodobitev, ki je povezana s preoblikovanjem nacionalnih sil v skladu s cilji zaveznitva pod okriljem izvedbe transformacije vojske pod ACT.⁸ Ker preoblikovanje sil poteka s tehnološkim napredkom v obziru na varnostna tveganja vojakov v svetu, zato nekatere države niso sposobne popolnoma izvajati vojaških reform po vsem samostojno, predvsem pri tistih manjših državah, ki nimajo razvite ustrezne proizvodne infrastrukture, ne dosežejo proizvodnih kapacitet in nimajo proizvodnih linij v domači obrambni industriji. Bistvo reformiranja vojske je v tem, da se članice EU prilagajajo temeljnim organizacijsko-tehnološkim normativom in bojnim trendom na bojiščih, ki ga določajo največje članice EU in NATO⁹ in so vpletene v bojne interakcije na vojaških misijah pod pristojnostjo izvajanja nalog. Dodelitev vojaških in varnostnih pristojnosti je stvar dogovora med njima, da ne prihaja do nasprotja interesov in podvajanja vlog ter nalog.

Preverjeni bojni normativi in vojaški standardi se zatem neposredno na poligonih in oddaljenih bojiščih uvajajo še manjše članice EU in NATO, ki so prav odvisne od tuje vojaške pomoči in imajo možnost, da uspešno realizirajo

8 *Allied Command for Transformation pomeni v prevodu skupno poveljstvo za preoblikovanje sil držav članic NATO, ki ima vlogo za izvedbo preoblikovanja in posodobitve vojska članic NATO s ciljem realizacije vojaških reform iz dolgoročne razvojne strategije Joint Vision 2020 in političnimi zavezami, ki so jih dale same države članice v okviru vojaškega sodelovanja v zaveznitvu.*

9 *Pri relaciji EU-NATO gre v prvi vrsti za dvojno članstvo evropskih držav (angl. double hatted states) v obeh mednarodnih organizacijah (skupaj 22 držav) s prepletanjem obrambnih in vojaških zadev, kar jih vodi od pristnega sodelovanja preko koordinacije do podvajanja obrambnih zmogljivosti (angl. duplication) in obrambnih nalog (angl. decoupling) ter na koncu do političnega izločanja, če nisi član ene izmed mednarodnih organizacij (angl. discrimination). Evropske države, ki niso članice NATO, ne morejo zaprositi za vojaško pomoč, zato se obrnejo na EU-NATO koordinacijo.*

začrtane vojaške reforme pod budnim očesom tujih vojaških ekspertov in uporabljajo učno gradivo za črpanje baze znanja iz področnih vojaških doktrin. Vojaško sodelovanje je produkt integracije in internacionalizacije obrambne industrije, zato je uporaba in nakup njihovih vojaških zmogljivosti neizogibni proces obrambnega marketinga, če ne celo glavni pogoj znotraj skupnosti, da se doseže zahtevana kompatibilnost vojaških tehnologij, interoperabilnost bojnega delovanja in uporaba skupnih vojaških doktrin. Poslanstvo sodelovanja in združevanja evropskih sil znotraj večnacionalne skupnosti je, da se članice EU in NATO prilagodijo oziroma podredijo organizacijsko-tehnološkim zahtevam, ki jih narekujejo vodilne članice EU in NATO. Tempo vojaškega razvoja, preoblikovanja, opremljanja in oboroževanja narekujejo obrambne multinacionalke iz ekonomsko in vojaško najmočnejših državah, zato njihovo poslanstvo ni izključeno iz procesa transformacije vojske in določajo:

- temeljne usmeritve pri izvajanju paketa nalog za zagotavljanje mednarodnega miru, varnosti in stabilnosti s selektivno uporabo njihovih bojnih sredstev in zmogljivosti;
- glavne naloge in prioritete za vzpostavitev ustreznih vojaških zmogljivosti v okviru delovanja nacionalnih obramb in obveznosti članic do kolektivne obrambe;
- vojaško poveztljivost, doseganje zadovoljivih kriterijev premestljivosti, preživetje in vzdržljivosti sil kot tudi prilagoditev obsega in velikosti sil obrambnim potrebam znotraj članstva, kar posameznim članicam iz stroškovne plati zmanjšuje obrambne izdatke, da se ne odločijo za dražje samostojno razvijanje vojaških zmogljivosti;
- potrebe za nujno povečano obrambno vlaganje v tujini, kar povečuje geoekonomsko tveganje domačim vlagateljem v tujini, zato se povečuje vojaško angažiranje v tujini in se obenem povečujejo kadrovske potrebe po vojaki na terenu, ki so poskočile z 8 % na 50 % zaradi njihovega povečanega obsega angažiranosti na bojiščih;
- ureditev arhitekture sistema vodenja in poveljevanja na operativni in strateški ravni;
- poraba obrambnih virov zahteva temeljit pregled obrambnih resorjev, da se izločijo neperspektivne in zastarele vojaške zmogljivosti ter se kupijo nove in modernejš;
- kompatibilnost področnih vojaških doktrin, kar povečuje transparentno upravljanje z omejenimi kadrovskimi, materialnimi in finančnimi viri, zagotavlja kvalitetnejše vojaško izobraževanje, usposabljanje in urjenje ob spremenjenih varnostnih pogojih;
- (pre)strukturiranje obrambnih izdatkov, ki bodo v prihodnje bolj uravnoteženi pri doseganju boljšega razmerja med stroški osebja (50 %), operativnimi stroški (30 %) in posodobitev vojske (20 %) zaradi ekonomskih učinkov transformacije vojske.

2.3 Razvoj vojaških zmogljivosti v prvem ciklu (2000–2010)

Pod EU se soočamo s pomanjkanjem vojaških zmogljivosti, ker ni dodatnih finančnih sredstev. Od ene izmed opcij rešitve se pojavlja možnost uporabe EUBG

v vlogi strateške projekcije sil in strateške rezerve *Over the horizon forces*. Slovenija je temu predlogu naklonjena, zato namerava napotiti za potrebe operacij EU vojaški kontingent v velikosti motorizirane čete (Vah, 2013). Trenutno se je proces vojaške integracije članic EU deloma zaustavil zaradi finančnih tegob, a proces vojaških reform poteka naprej v okrnjeni izvedbi. Članice EU svojo prednost še vedno dajejo krepitvi NATO vojaških zmogljivosti, dokler se ne bodo dosedanje NATO misije na kriznih območjih končale in kmalu zatem bodo premestile svoje NATO kapacitete pod okrilje vojaškega delovanja EU. Dokler ta proces NATO dezintegracije v vojaškem smislu ne bo dokončan, do takrat ni videti premika, da pridemo do skupnih rešitev članic EU pri oblikovanju evropske vojske, vzpostavitvi strateškega poveljstva sil in uporabe zadovoljivih vojaških transportnih kapacitet brez prekinjene uporabe mehanizma vojaške pomoči Berlin plus.

Razvoj EUBG je odvisen od politične volje članic EU in predvsem od pristnih čez atlantskih političnih odnosov med EU in ZDA, ki se zatikajo pri obrambnem financiranju, angažiranju sil na kriznih območjih izven Evrope in kritju obrambnih stroškov znotraj NATO, zato se v bližnji prihodnosti pričakuje dosežen politični kompromis med članicami EU, da bodo gradile svoj renome na krepitvi lastne obrambne identitete, ki bi naj potekala izven okvirja delovanja ameriške zunanje politike, ki je postala preveč vpeta v NATO in posledično vleče za seboj Evropo v politični vrtljak. Dialog med EU in ZDA znotraj tradicionalnega evropsko-atlantskega zavezništva je obtičal na mrtvi točki in ni videti premika v bližnji prihodnosti, zato je zavezništvo začelo vedno bolj vegetirati in opravlja le še tekoče posle, ki se bodo zaključili z odhodom velike vojaške koalicije iz Afganistana in vodenje vojaške misije KFOR na Kosovu bo po vsej verjetnosti prevzela EU do leta 2015, saj bolj spada pod njeno pristojnost reševanja kosovskega vprašanja. V tej luči se opazi okrepitev obrambne integracije EU po diplomatski poti, ki vodi k preoblikovanju operativnega obsega EUBG v enotno vojaško tvorbo in izpodrine NATO vojaške strukture iz Evrope zaradi medsebojne konkurence v Evropi na naslednji način (Major, 2011: 26–29):

- članice EU izvedejo v drugem razvojnem ciklusu (2010–2020) istočasno ustrezne vojaške reforme, ki bodo pospešeno integrirale obstoječe večnacionalne bojne skupine na operativni ravni pod skupno strateško poveljstvo sil.
- preoblikovanje sil na višji organizacijski in operativni nivo.
- racionalizacija obrambnih stroškov z združevanjem sil in souporabo vojaških zmogljivosti, ki zahtevajo od članic delitev obrambnih stroškov in bremen.
- bojne skupine so pionirski projekt permanentnega strukturnega sodelovanja članic EU zaradi konsolidacije in internacionalizacije evropske obrambne industrije.
- bojne skupine predstavljajo najpomembnejši produkt liberaliziranega evropskega obrambnega trga, ki deluje pod enotnimi kriteriji oboroževanja in opremljanja.
- bojne skupine predstavljajo nedokončani proces reorganizacije, ki je obtičal v času obrambne integracije na poti v obrambno unijo. Članice EU, kot so Nemčija (2009), Italija (2009) in Poljska (2011) so podprle predlog o preoblikovanju bojnih skupin v evropsko vojsko, kar najprej zahteva politično konstituiranje EU.

- združevanje bojnih skupin in postopno ukinjanje NATO sil zmanjšuje verjetnost podvajanja vojaških zmogljivosti in operativnih poveljstev pod enotnim strateškim poveljstvom EU.

Članice EU imajo formirano edino združeno skupino kot večnacionalno operativno bojno skupino Eurocorpus¹⁰ v kopenski verziji. Kasneje je v prvi dekadi razvoja skupnih vojaških zmogljivosti sledil podpis pisma o nameri za zagotovitev evropskih/skupnih zračno-transportnih zmogljivosti pod projektom EATF¹¹ in zagotovitev skupnih pomorskih vojaških zmogljivosti.¹² Bojne skupine predstavljajo nastavke za prehod na višjo vojaško organizacijsko strukturo. Evidentni dokaz predstavlja reorganizacija vojske, ki nakazuje prehod na brigadne strukture, kar povečuje obseg sil, sredstev in vojaških zmogljivosti kot tudi vojaški obseg dela, zato se zahteva povečevanje organizacijskega nadzora nad EUBG.

Pod prvotno dvoletno pobudo za oblikovanje prvih evropskih bojnih skupin pod *Initial Operational Capabilities (IOC)* v času od 2005 do 2007 je bilo formiranih do 15 brigad, ki dopolnjujejo začetni seznam v Katalogu sil, angl. *Force Catalogue*, 2004. Evropske pomorske države (Velika Britanija, Francija, Italija, Španija, Nizozemska in Italija) so se pod skupnim pomorskim programom *European Carrier Group Interoperability Initiative 2008* odločile za načrtovanje strateških pomorskih zmogljivosti za čezoceansko plovbo. Prvi dve bojni skupini sestavljata dve letalonosilki (francoski in britanski) na jedrski pogon s spremljevalnimi podmornicami, ostali dve bojni skupini pa tvorijo amfibijske bojne ladje za prevoz mornariške pehote. Pomorski projekt za oblikovanje dveh pomorskih bojnih skupin pod pobudo *EU Strategic Projections Squadron 2008* bi naj bil realiziran do leta 2020 (Rogers, 2011: 37–38). Prvotna pobuda IOC je spadala v nabor Helsinških ciljev 2010 (European Union External Action, n. d.), ki so bili sprejeti s soglasjem vseh članic EU leta 2004. Namen te politične pobude vseh članic EU je bil najprej doseči začrtan kadroviski nivo do 67.000 poklicnih pripadnikov, nato postopno povečevanje kadroviskih resursov na obseg sil do 100.000 poklicnih pripadnikov do leta 2010, da se lahko omogoča dopolnjevanje sil s kadroviskimi in materialnimi sredstvi ter vojaškimi zmogljivostmi.

V tabeli 1 so prikazane bojne skupine članic EU, ki se združujejo v večnacionalne bojne enote kopenske vojske po načelu združljivosti sil. Vsaka članica EU ponudi svoj nabor sil za izvajanje vojaških nalog z dogovorom o skupnem vojaškem sodelovanju.

10 Sestavljajo jo večnacionalna brigada za podporo poveljevanja, francosko-nemška brigada (ogrodje korpusa), francoska 3. divizija, nemška 10. oklepna divizija, španska 1. mehanizirana divizija, belgijska 1. mehanizirana brigada, belgijska 7. mehanizirana brigada in luksemburška izvidniška četa ter poljska 17. brigada (Armed Forces, n. d.).

11 K skupnemu projektu je pristopilo do dvanajst držav članic EU – Belgija, Češka, Francija, Nemčija, Grčija, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Portugalska, Romunija, Slovaška in Španija (Skubic, 2010: 63).

12 K projektu *European maritime – strike capability* je pristopilo devet pomorskih članic EU – Belgija, Francija, Nemčija, Grčija, Italija, Nizozemska, Portugalska, Španija in V. Britanija (Skubic, 2010: 63).

Tabela 1:
Obseg bojnih
skupin (EUBG)
do leta 2014
 (vir: Cole,
 2012: 9)

Bojne skupine (EUBG)	Poveljstvo sil	Članice EU
1. EUBG (nacionalna)	Francija	Francija
2. EUBG (nacionalna)	Italija	Italija
3. EUBG (nacionalna)	Španija	Španija
4. EUBG (nacionalna)	V. Britanija	Velika Britanija
5. EUBG (večnacionalna)	Francija	Francija, Nemčija, Belgija, Luksemburg in Španija
6. EUBG (binacionalna)	Francija	Francija in Belgija
7. EUBG (binacionalna)	Nemčija	Nemčija, Nizozemska in Finska
8. EUBG (večnacionalna)	Nemčija	Češka, Hrvaška, Irska in Avstrija
9. EUBG Julia (večnacionalna)	Italija	Italija, Madžarska in Slovenija
10. EUBG amfibijska (večnacionalna)	Italija	Italija, Grčija in Portugalska
11. EUBG (večnacionalna)	Poljska	Poljska, Nemčija, Slovaška, Latvija in Litva
12. EUBG Nordijska (večnacionalna)	Švedska	Švedska, Finska, Estonija, Irska in Norveška
13. EUBG (binacionalna)	Velika Britanija	V. Britanija in Nizozemska
14. EUBG Balkanska (večnacionalna)	Grčija	Grčija, Bolgarija, Ciper in Romunija
15. EUBG (binacionalna)	Češka	Češka in Slovaška
16. EUBG (večnacionalna)	Španija	Španija, Francija in Portugalska
17. EUBG (večnacionalna)	Italija	Italija, Romunija in Turčija ¹³
18. EUBG Eurofor (večnacionalna)	Portugalska	Portugalska, Španija, Italija in Francija
19. EUBG Weimarska (večnacionalna)	Poljska	Poljska, Nemčija in Francija
20. EUBG Višegrajska (do leta 2016)	Poljska	Poljska, Češka, Slovaška in Madžarska
Skupaj 20 bojnih skupin	11 poveljstev	28 članic

Če izvedemo primerjavo med prejšnjo pobudo IOC in današnjim obsegom EUBG v določenem časovnem okvirju (2005–2013) po doseganju Helsinških ciljev 2010 (European Union External Action, n. d.), lahko hitro ugotovimo, da se povečuje število EUBG z vključevanjem novih članic EU. To je evidentni dokaz, da se evropska obrambna integracija postopoma krepi in še ni dosegla popolnega razmaha, da bi lahko formirali strateško-operativne enote. Postopek obrambne integracije je dolgotrajen organizacijski proces, ki je vključen v medvladno politično pobudo o federativni ureditvi evropske skupnosti.

¹³ Turčija ni članica EU, zato kljub temu sodeluje v vojaških operacijah pod mandatom EU.

2.4 Razvoj vojaških zmogljivosti v drugem ciklu (2010–2020+)

Članice EU so se znašle pred dilemo, kako razvijati naprej skupne vojaške zmogljivosti po poteku dolgoročnega dokumenta Helsinški cilji 2010 (European Union External Action, n. d.) v prvi dekadi 21. stoletja. V najnovejšem obrambnem biltenu ni zaznati večjega napredka v drugi dekadi 21. stoletja pri razvoju skupnih vojaških zmogljivosti (Rehrl, 2012). Na teh panelih (setih) intenzivno dela posebna skupina *EU-NATO Capability Group*, da pokrpa vrzel in odpravi obstoječe pomanjkljivosti, ki so nastale v času gospodarske recesije. Razvojnih načrtov ni mogoče nadomestiti v kratkem roku, če članice EU ne bodo namenile več finančnih sredstev v skupni razvoj in raziskave ter proizvodnjo dodatnih vojaških zmogljivosti. Pojavlja se nam vprašanje, ali pametna obramba lahko nadaljuje razvoj vojaških zmogljivosti v drugi razvojni dekadi, če se članice EU samoiniciativno odločijo za souporabo in sodelovanje pri načrtovanju skupnih vojaških zmogljivosti (specializacijo), so zmožne nositi finančno breme in obenem izbirati, v katere vojaške zmogljivosti bodo v prihodnje investirale (prioriteta) in katere bodo izločile iz operativne uporabe ter izmed njih uporabile za skupno vojaško sodelovanje. Odprava ključnih vojaških zastojev glede nabave sodobnih vojaških zmogljivosti predstavlja prioriteto in resen problem prihodnjega vojaškega sodelovanja članic EU, kajti brez dodatnega vlaganja v razvoj vojaških zmogljivosti ni mogoče nadomestiti obstoječih pomanjkljivosti in zamujenih priložnosti. Dodatni obrambni viri se lahko priskrbijo z zapiranjem vojaških misij v svetu, kar obenem zahteva tudi nujen operativni premor in posledično prestrukturiranje obrambnih izdatkov članic EU pri zniževanju nepotrebnih operativnih stroškov znotraj obrambnega proračuna. Tukaj obstaja rezerva za zapiranje finančnih konstrukcij za dokončanje obstoječih programov.

Koordinacija EU in NATO vedno bolj razmišlja v smer revidiranja dogovora Berlin plus, ker je že zastarel. Do zdaj Berlin plus iz leta 2002 še vedno predstavlja NATO mehanizem, ki nudi ustrezno vojaško infrastrukturo vred s seznamom vojaških zmogljivosti, ki so na razpolago evropskim članicam NATO in EU v primeru samostojnega izvajanja vojaških operacij. Ustrezna NATO vojaška podpora z uporabo vojaških zmogljivosti in komunikacijsko-informacijsko pomočjo pri vodenju in poveljevanju enot EUBG je pri vodenju vojaških operacij ključnega pomena. Dokler članice EU ne bodo v prihodnosti zagotovile zadovoljivih virov iz lastnih vojaških zmogljivosti; na primer pri transportu sil, zračni in obveščevalni podpori, do takrat ni pričakovati zamenjave ali ukinitve tega vojaškega mehanizma. Torej EU potrebuje rešitev, ki bo zamenjala ta mehanizem, ki je deloma že zastarel zaradi tehnološke zastarelosti nekaterih vojaških zmogljivosti, ki so bile izdelane še pred letom 2002 in so bile po letu 2010 že izločene iz (skupne) operativne uporabe. Tehnološka zastarelost vojske zahteva nove razvojne načrte.

Ameriška stran je tudi mnenja, da je ta mehanizem zavezniške pomoči nudil Evropi stalno potuho, da niso evropske članice NATO vložile več sredstev in znanja v razvoj lastnih vojaških zmogljivosti. Evropa je postala rigidna prav v času, ko je politični dialog med tema dvema organizacijama dosegel politično dno. Evropske članice NATO vsako leto namenjajo vedno manj finančnih sredstev za posodobitev, razvoj in vodenje vojaških operacij pod okriljem zavezništva ter

blokirajo sprejemanje skupnih odločitev, ki celo nasprotujejo ameriškim zunanje političnim interesom znotraj zaveznitva, zato obstaja realna nevarnost za obstoj NATO (koeksistence). Ali to pomeni začetni postopek dezintegracije NATO v Evropi, bo pokazal čas, kako bodo ZDA reagirale na ignoriranje priporočil do prihodnjih srečanjih NATO.

Pri tem je treba poudariti, da izvajanje vojaških reform članic EU poteka istočasno znotraj obeh organizacij EU in NATO. Nekatere dvojne članice hitreje izvajajo preoblikovanje sil in vojaško posodobitev kot tudi krepitev vojaških zmogljivosti od ostalih inferiornih članic, ki imajo s temi reformami ogromne težave zaradi ekonomsko nerazvitega in finančno podhranjenega proizvodnega obrambnega sektorja. Večje članice rabijo več časa za posodobitev vojske kot manjše države, zato je Nemčija evidentni primer, ki je sedaj obtičala na sredini procesa preoblikovanja sil. Posamezne države postopoma ustanavljajo in dopolnjujejo bojne skupine EU, da dosežejo skupno 8 % premostljivost sil znotraj evropskega vojaškega jedra. Evropski parlament je pred kratkim razglasil Eurokorpus za jedro prihodnje evropske vojske. Prvotni cilj EU je izvesti prvotni poskus mobilizacije bojne skupine velikosti do obsega 10.000 vojakov pod zagonom projekta *Task Force 5000*, združenega v kopenski, mornariški in zračni verziji ter to enoto napotiti v bojne operacije. Do zdaj bojne skupine EU niso sodelovale v bojnih operacijah, razen bojne enote posameznih članic ali v vlogi mini koalicije, kot na primer zadnja vojaška kampanja Francije in Velike Britanije v Libiji ali francosko posredovanje v Maliju. Obstoječi organizacijski proces je usmerjen k združevanju bojnih skupin v subregionalne operativne skupine, ki so med članicami zaveznitva doktrinarno, jezikovno, kulturno in pedagoško primerljive. Transformacija vojske se nadaljuje kljub gospodarski recesiji. V prihodnje se bo treba odločiti, ali graditi majhno in sodobno vojsko, ki bo sledila trendom visoke tehnološke revolucije ali graditi povečan obseg vojske, ki bo svoj tehnološki deficit pokrivala s povečano vojaško mobilizacijo pripadnikov pogodbene rezerve. Sedanji katalog sil ne pokrije vseh vojaški potreb v primeru vojaškega posredovanja na periferiji EU zaradi premajhnega obsega EUBG, ostale sile članic EU ostajajo neizkoriščene in neuporabne.

3 ZAKLJUČEK

EU do danes nima svoje vojske in strateškega poveljstva sil. Vsaka članica EU ima svoje sile (EUBG) pod svojim nacionalnim poveljstvom, odloča o napotitvi svojih sil v tujino, pri tem nosi tudi svoje operativne stroške in nastalo odgovornost. Vsaka članica EU gleda na dodatne vojaške ukrepe smotno in gospodarno s premišljeno logiko vojaške ekonomike, zato sledi najbolj stroškovno racionalni rešitvi, da se izvleče iz povečanih obrambnih stroškov v času poostrenih varčevalnih ukrepov. Evropska obrambna agencija je članicam EU predlagala, da povečajo investicije, ki bodo namenjene za krepitev, graditev in posodobitev skupnih vojaških zmogljivosti na operativni ravni v luči implementacije nove strategije 2025+, da se nadomesti zastareli mehanizem Berlin Plus (2002). Ta predlog so predlagale ZDA že pred desetimi leti, a večjega političnega premika v to smer ni bilo opaziti na evropskih tleh.

Članice EU so na začetku drugega razvojnega ciklusa poiskale kar nekaj konkretnih rešitev za reševanje obstoječih dilem pri načrtovanju in razvoju skupnih vojaških zmogljivosti. Prva Gentska pobuda (2010) predstavlja kompromis predvsem za manjše članice EU, da s pomočjo združevanja in souporabe transportnih zmogljivosti delijo stroške souporabe vojaških zmogljivosti, kar predstavlja najcenejšo varianto pri krepitvi skupnih vojaških zmogljivosti. Drugo rešitev predstavlja koncept pametne obrambe, ki je bil soglasno sprejet na zasedanju NATO v Lizboni (2010). V zaostrenem gospodarskem okolju se išče kompromisna rešitev, ki bi naj omogočila najbolj racionalno vojaško porabo pri upadanju nacionalnih obrambnih proračunov in se obenem izpeljejo zastavljeni skupni projekti in programi vojaške posodobitve. Zraven tega se članice EU izognejo nepotrebnemu podvajanju sil, sredstev in vojaških zmogljivosti z NATO, kar jim povečuje večjo gospodarnost in transparentnost pri porabi vojaških sredstev (več varnosti za manj denarja). Tretjo rešitev predstavlja združevanje in souporabo vojaških zmogljivosti, kar nam omogoča povečano kohezivnost in operativno sposobnost sil v večnacionalni sestavi bojnih skupin EU ter odpravlja nepotrebno podvajanje sredstev. Formirane so operativne skupine v kopenski, zračni in pomorski verziji vred z operativnimi poveljstvi sil, kar nam dokazuje ob nastalih omejitvah, da konsolidacija evropskih sil poteka v pravo smer in predstavlja uspešen projekt evropske vojaške integracije. Te konkretne rešitve nam dokazujejo skozi hipotetično vprašanje, kako so članice EU dejansko pristopile k odpravljanju dosedanjih tehnoloških zastojev in sistemskih pomanjkljivosti z racionalnejšim pristopom do obrambne porabe zaradi zaostrenih ekonomskih pogojev financiranja skupnih razvojnih programov. Članice EU so deloma dosegle Helsinške cilje (European Union External Action, n. d.), tako s področja nabave vojaških zmogljivosti kot tudi pri prispevanju števila vojakov za potrebe vojaških operacij.

UPORABLJENI VIRI

- Armed Forces. (n. d.). *Eurocorps*. Pridobljeno na <http://www.armedforces.co.uk/Europeandefence/edinformation/edi5a3.htm>
- Cole, R. (2012). *The battle groups of the European empire*. Dublin: Peace & Neutrality Alliance. Pridobljeno na <http://www.pana.ie/download/Battlegroups-Booklet.pdf>
- Council of the European Union. (2003). *Declaration on European military capabilities*. Pridobljeno na <http://consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/Declaration%20on%20EU%20Military%20Capabilities%20-%20May%202003.pdf>
- Council of the European Union. (2006). *The EU battlegroups and the EU civilian and military cell*. Pridobljeno na <https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/Battlegroups.pdf>
- Council of the European Union. (2007). *Development of European military capabilities*. Pridobljeno na <http://consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/090720%20Factsheet%20capacities%20militaires%20EN.pdf>

- Council of the European Union. (2008a). *EU concept for force generation*. Pridobljeno na <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&t=PDF&gc=true&sc=false&f=ST%2010690%202008%20INIT>
- Council of the European Union. (2008b). *Future trends from the capability development plan*. Pridobljeno na http://www.eda.europa.eu/docs/documents/brochure_cdp.pdf
- Council of the European Union. (2008c). *European Union concept for military planning at the political and strategic level*. Pridobljeno na <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&t=PDF&gc=true&sc=false&f=ST%2010687%202008%20INIT>
- Council of the European Union. (2009). *European Union military rapid response concept*. Pridobljeno na <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&t=PDF&gc=true&sc=false&f=ST%205654%202009%20INIT>
- Council of the European Union. (2012). *EU Concept for reception, staging, onward movement & integration (RSOI) for EU – led military operations*. Pridobljeno na <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&t=PDF&gc=true&sc=false&f=ST%209844%202012%20INIT>
- European Union External Action. (n. d.). *About CSDP – Military Headline Goals*. Pridobljeno na http://eeas.europa.eu/csdp/about-csdp/military_headline_goals/index_en.htm
- Garb, M. (2005). *Evropska unija in mirovne operacije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Helsinki Headline Goal. (n. d.). Pridobljeno na <https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/Helsinki%20Headline%20Goal.pdf>
- Lindstrom, G. (2007). *Enter the EU battle groups*. Brussels: EUISS.
- Major, C. (2011). *EU battlegroups: What contribution to European defence? Progress and prospect of European rapid response forces*. Berlin: SWP Research Paper.
- Ministrstvo za obrambo RS. (2011). *Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske do leta 2025*. Pridobljeno na http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/ReDPROSV25_slo_en.pdf
- Ministrstvo za obrambo RS. (2012). *Srednjeročni obrambni program RS 2013–2018*. Pridobljeno na http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/predpisi/obramba/SOPR2013_2018.pdf
- Rehr, J. (2012). *Handbook CSDP – the common security and defence policy of the European Union*. Vienna: Publication of the Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria.
- Rogers, J. (2011). *A new geography of European power?* (Egmont Paper 42). Brussels: Academia Press.
- Schmidt, B. (2004). *European capabilities action plan*. Brussels: EUISS.
- Skubic, M. (2010). *Vpliv Lizbonske pogodbe na skupno varnostno in obrambno politiko EU – vojaški vidik* (Magistrsko delo). Pridobljeno na http://dk.fdv.uni-lj.si/magistrska_dela_2/pdfs/mb22_skubic-mateja.pdf
- Sommer, T. (2012). *NATO no longer fits the bill: We need a more European alliance*. Hamburg: Körber – Stiftung.

Vah, I. (2013). *Kratek intervju o delovanju Slovenske vojske v EUBG: prispevek o bojnih skupinah za non-paper*. Ljubljana: MORS, Direktorat za evroatlantske integracije.

O avtorju:

Mag. Boštjan Peternelj se poklicno ukvarja z operacijskimi raziskavami in analizami vojaških operacij/kampanj ter analizami obrambnih politik. Na doktorskem študiju preučuje razvoj in načrtovanje evropskih vojaških zmogljivosti/sil. E-mail: peternelj.bostjan@gmail.com